Независне новине: Интервју са високим представником Валентином Инцком

Разговарао: Дејан Шајиновић

Независне новине: Вјерујете ли да ће референдум о наметнутим одлукама високих представника, посебно о Суду и Тужилаштву БиХ, бити одржан у РС?
Валентин Инцко: Очекујем од власти РС да оставе овај антидејтонски референдум по страни и престану с оспоравањима Мировног споразума и мјера које су предузете како би се тај споразум спровео. У мом недавном Специјалном извјештају Савјету безбједности УН-а о овом питању објаснио сам разлоге зашто сам ја, као коначни ауторитет за тумачење цивилних аспеката Општег оквирног споразума за мир, утврдио да РС без сумње крши споразум. Мој став о овом питању се неће мијењати и будите увјерени да ћу истрајати на придржавању одредби Општег оквирног споразума за мир. Сви би требало да усмјеримо своју заједничку енергију на рјешавање хитних проблема с којима се грађани суочавају и треба да престанемо креирати вјештачке кризе и непрекидно живјети у прошлости. Грађани не плаћају рачуне за режије и хипотеке за станове реториком о референдуму. Приоритети су смањивање стопе незапослености, привлачење улагања, борба против криминала и корупције и постизање напретка у оквиру европског програма. Заправо, питање референдума изузетно штети улагањима. Ова земља и њени грађани каскају за регионом. Они себи једноставно не могу приуштити више политичког авантуризма попут овог референдума.

Независне новине: И представници Савеза за промјене истичу да се слажу с аргументацијом за референдум, иако се не слажу у вези с тим да ли га сада спроводити. Разумијете ли емоције које у народу очигледно постоје кад је у питању ова контроверзна тема?

Валентин Инцко: Разумијем да су грађани широм земље, укључујући и РС, фрустрирани због недовољне владавине права у БиХ. Такође сам увјерен да се треба повести дискусија о начину на који се могу побољшати и ојачати правосудне институције на свим нивоима. Таква дискусија се заправо већ одвија у оквиру структуралног дијалога с Европском унијом. Требало би је наставити и интензивирати. Међутим, уколико је циљ осигурати једнаку правду за све, као што то тврде предлагачи референдума, не разумијем зашто траже слабљење државних овлаштења за спровођење суђења у предметима политичке корупције у РС. Уколико бисте питали обичне људе да ли подржавају слабљење правосудних институција које су надлежне за кривично гоњење корумпираних званичника, мислим да би већина негативно одговорила, без обзира на то гдје живе. Обични грађани желе владавину права и не желе да ико у овој земљи буде изнад владавине права. То је оно што разумијем и то је један од разлога зашто желим да се правосудне институције на свим нивоима, укључујући и државни ниво, јачају, а не слабе.

Независне новине: Раде ли Суд и Тужилаштво добро?

Валентин Инцко: Они дају конкретне резултате, али као и у случају било које друге институције, има доста простора за побољшање. Сада су ове конкретне институције у центру пажње, али знам да, у међувремену, и правосуђе на нижим нивоима такође треба побољшање. Мој став је јасан: ојачајмо правосудне институције на свим нивоима. Пронађимо ефикасније начине за осигурање надзора у смислу правовременог процесуирања неких конкретних предмета, тако да онда не могу нестати у ладицама. Нека се објаве образложења за донесене пресуде. У Украјини се почело са снимањем суђења. Можда би се тако нешто могло урадити и овдје. Осигурајмо више транспарентности на свим нивоима. Наравно да постоји простор за побољшање, али побољшања морају спровести компетентни органи власти, а не једнострани потези којима се крши Мировни споразум.

Независне новине: Имају ли српске жртве ратних злочина и

њихове породице право на сатисфакцију на суду, на примјер, кад су у питању Дудаковић и Орић?

Валентин Инцко: Жртва је жртва без обзира на националност, апсолутно, а они који су преживјели злочине и њихове породице, без обзира на националну припадност, заслужују правду. Треба судити свакој особи која је починила ратни злочин. Они који буду проглашени кривим треба да буду кажњени. Без изузетака. Тачка. Путем Међународног кривичног суда за бившу Југославију и локалних судова одржана су суђења за многе предмете ратних злочина, али стоји и чињеница да су многи злочинци још некажњени. Потребно је рјешавати овај проблем и то се већ дјелимично ради путем Стратегије за процесуирање ратних злочина БиХ. Све жртве заслужују наше најдубље поштовање. Морамо сачувати сјећање на њих и осигурати да будуће генерације буду опредијељене за толеранцију, помирење и узајамно разумијевање. Сви морамо показати разумијевање за туђу бол, поштовати једни друге и покушати се фокусирати на будућност. Ово се односи на све. Још једном кажем – увјерен сам да већина људи у овој земљи која не припада политичкој елити ово разумије и то инстинктивно жели. Политичари морају сустићи грађане. Али с обзиром на све ово, дозволите ми да на крају кажем још нешто везано за Тужилаштво и Суд БиХ. То су институције које су дале конкретне резултате: донијеле су пресуде у низу предмета у вези са ратним злочинима у којима су жртве и починиоци из сва три конститутивна народа. Ове институције нису антисрпске, антихрватске или антибошњачке.

Независне новине: Занимљив ми је и однос предсједника Додика према Вама. Сјећам се да је, на примјер, на нашој конференцији о Дејтону рекао да Вас лично цијени и поштује и да сте добар човјек, а да кад Вас критикује мисли на институцију коју представљате. Доживљавате ли Ви те критике лично?

Валентин Инцко: Из моје перспективе нема ништа лично у послу који обављам. Не реагујем на људе лично и не схватам лично реакције других људи према мени. То је тако. Начин на који људи реагују је одраз њих самих. Они или поштују основне норме

цивилизованог понашања, или их не поштују.

Независне новине: Можете ли Ви одвојити лично од службеног кад је у питању предсједник Додик? Ипак се Ви дуго познајете, много прије него што сте дошли овдје као високи представник.

Валентин Инцко: Истина је да познајем многе локалне званичнике већ доста дуго с обзиром на то да сам први пут у БиХ дошао на дужност 1996. године. Ја сам овдје да тумачим Дејтонски мировни споразум и да га се придржавам без обзира свиђало се то некоме или не. Уколико оспоравате Мировни споразум, ја ћу се, наравно, ангажовати без обзира одакле ви долазите или како се зовете. Да је Федерација одлучила да одржи такав референдум, ја бих одговорио на потпуно исти начин. Дакле, кад некад неко пређе линију, као у случају власти РС с референдумом о правосуђу или овлаштењима високог представника, ја реагујем. Али не реагујем из неких личних побуда, него због тога што је дошло до кршења Мировног споразума и што такву ситуацију треба исправити.

Независне новине: Он је, барем у протеклих десетак година, уживао прилично велику подршку народа за своју политику, а она је очигледно укључивала и чврст однос према ОХР-у…

Валентин Инцко: Нико не оспорава његов избор. Колико ми је познато побиједио је свог најближег ривала за око 7.500 гласова од укупно 668.000 гласова и добио је изборе. Његова политика и начин вођења политике су његова ствар све док се не ради о оспоравању Мировног споразума. Нечији чврст или благ став према ОХР-у не мијења Дејтон и обавезу званичника да поштују Мировни споразум.

Независне новине: Да сте Ви у ципелама предсједника Додика, шта бисте Ви урадили у наредних, рецимо, двије године? Какав бисте Ви план направили?

Валентин Инцко: Мој савјет сваком политичару, посебно из генерације политичара која је на власти тако дуго и сноси тако велики дио одговорности за тренутну ситуацију, је један и исти

за све: будите дио рјешења, а не проблема. Радите у оквиру Мировног споразума, престаните доводити у питање будућност БиХ и будите покретачи позитивних промјена. Грађани су жељни позитивнијег и инклузивнијег облика политике, посебно сада кад ЕУ изабраним лидерима ове земље нуди шансу да се одлучно окрену ка будућности. Ова земља може успјети и њени грађани могу просперирати, али то се неће догодити уколико органи власти наставе да се фокусирају на узалудна питања која воде ка подјелама, као што је овај референдум у РС. Промјена набоље је могућа. Но, морате рећи: од данас почињемо. Да сам на Додиковом мјесту, ја бих покренуо економију, ојачао владавину права и развијао инфраструктуру.

Независне новине: Имате ли личних пријатеља у БиХ међу политичарима и осталим виђенијим личностима? И има ли их и у РС и Бањалуци?

Валентин Инцко: Није никаква тајна да проводим доста времена разговарајући с људима и покушавајући боље разумјети њихове потребе и проблеме. То је мој приступ. Увјерен сам да отворен дијалог, вођен у доброј намјери, може довести до договора који ће дати позитивне резултате за обичне грађане ове земље. Мој приступ је исти, без обзира да ли разговарам с људима у Сарајеву, Мостару или Бањалуци. То је мој начин рада још од 1996. године када сам био амбасадор Аустрије и неће се мијењати.

Независне новине: Ви сте, вјероватно, један од најоптимистичнијих високих представника. Још се сјећамо Ваше изјаве, или боље речено наде, на почетку Вашег мандата да би БиХ могла ући у ЕУ 2014. године, на стогодишњицу од избијања Првог свјетског рата. Јесте ли и даље оптимиста? Када оцјењујете да би БиХ могла постати чланица из данашње перспективе?

Валентин Инцко: Посао јавних личности у овој земљи је да покушају да створе оптимизам и да, чинећи то, покрену позитивне промјене. И зато се тако противим политичкој

реторици посљедњих десет година. Умјесто да људима улијева повјерење како би улагали у ову земљу, она их обесхрабрује од улагања и ствара песимистично виђење будућности, тако да су неки људи одлучили да оду одавде управо због тога, људи који нам овдје требају. Што се прије БиХ придружи ЕУ – то боље, али то зависи од вас, а не од ЕУ. Приступ политици у БиХ се мора промијенити и сви то знамо. Требају нам конкретни резултати у спровођењу европског програма. То је оно што вам ЕУ говори. Остварите резултате, радите с њима и увјеравам вас да ће се ваш начин живота овдје у БиХ примјетно промијенити набоље. Боља будућност је апсолутно могућа.

Независне новине: Постоји ли нешто што би се могло сажети у двије реченице а да је, по Вама, генератор свих проблема које имамо у БиХ?

Валентин Инцко: Могу то рећи у једној реченици. То је политичка елита која већ предуго не искориштава прилике које јој се нуде да земљу поведе напријед јер су фокусиранији на задржавање својих привилегија него на промјене које ће помоћи њиховим бирачима. Протраћили су цијелу деценију. Сада треба да надокнаде изгубљено вријеме.

Независне новине: Можете ли предвидјети развој догађаја у БиХ у наредном периоду? Хоће ли бити још реконструкција влада, свађа, проблема или ћемо усвојити Реформску агенду, почети реформе и ускоро поднијети апликацију за чланство?

Валентин Инцко: Нећу ништа предвиђати, него ћу рећи да јасно очекујем да се кршења Мировног споразума, прије свега када је ријеч о референдуму у РС, морају отклонити и да се од њих одустане. Политика деструктивности из посљедњих десет година мора постати ствар прошлости. Потребан нам је нови приступ којим се грађани стављају на прво мјесто и који убрзано доноси конкретан напредак. Имам осјећај да постоји све већа свијест да таква темељита промјена начина на који се води политика у овој земљи није само пожељна, него и неопходна. Дакле, питање није да ли ће се то десити, него кад. Нека промијене приступ

сада и видјећемо истинске, опипљиве промјене у овој земљи које ће донијети користи обичним људима и створити прилике за развој у цијелој земљи. Допустите да завршим тако што ћу рећи још једну ствар, а то је порука свим вашим читаоцима, без обзира на њихову националност. Они који још сањају о томе да живе у државама у којима сви Срби живе заједно, или гдје сви Хрвати живе заједно, или гдје сви Бошњаци живе заједно заглавили су се у прошлости. То се неће десити. Прошла су времена картографија. Добре вијести за њих су да постоји други начин, а то је пут ка чланству у ЕУ, унији гдје ће се управо то десити, гдје ће сви Срби, сви Хрвати и сви Бошњаци бити заједно. Вјерујте ми, постоји будућност гдје се могу остварити и грађанске и националне тежње, а то је ЕУ, али морате промијенити приступ да бисте тамо стигли. Једноставна чињеница је да се идеја о свим Србима у једној унији, Европској унији, остварује кроз успјешну и функционалну БиХ. Што прије људи то разумију и прихвате, то ћемо прије стићи у ЕУ. Размислите о томе, гледајте на ствари из шире перспективе и промијените приступ.